

сучасник використовує більш “реалістичну” лексику, яка відображає специфіку своєрідності поезії шахтарського краю. Це дає нам змогу дійти висновку, що, незважаючи на різницю у часі, і С. Черкасенко і В. Голобородько приймали активну участь у популяризації шахтарської лірики.

Література

1. Голобородько В. І. Ми йдемо : вибрані вірші / В. І. Голобородько. – Київ ; Рівне : Планета-друк, 2005. – 1056 с.
2. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка]. – 2-е вид., випр., доп. – К. : ВЦ Академія, 2007. – 752 с.
3. Українські поети кінця XIX – початку XX століття : [хрестоматія : для студ. філол. спец. / укл. Н. В. Майборода]. – Донецьк : ДІСО, 2010. – 388 с.

Анотація

Стаття містить аналіз ліричних творів українського поета кінця XIX – початку XX ст. Спиридона Черкасенка та поета-сучасника Василя Голобородька, присвячених шахтарській праці. З'ясовується роль художніх засобів у цих творах, визначається своєрідність лексики на позначення реалій шахтарського життя. Наголошено на ролі літературного краєзнавства у вивченні літературного процесу в цілому.

Ключові слова: ліричний твір, художній образ, література рідного краю, художні засоби.

Аннотация

Статья содержит анализ лирических произведений украинского поэта конца XIX – начала XX в. Спиридона Черкасенко и поэта-современника Василя Голобородько, которые посвящены шахтерскому труду. Выясняется роль художественных средств в этих произведениях, определяется своеобразие лексики, которая обозначает реалии шахтерской жизни. Акцентируется роль литературного краеведения в изучении литературного процесса в целом.

Ключевые слова: лирическое произведение, художественный образ, художественные средства, литература родного края.

Summary

The article contains the analysis of lyrical works of the Ukrainian poet of the end of the XIX century – at the beginning of the XX century Spyrydon Cherkasenko and the contemporary poet Vasyl Holoborodko which are devoted to miner's work. The role of the tropes in these works is analyzed, the originality of lexicon which designates realities of miner's life is defined. The role of the literary local study in studying of literary process in general is investigated.

Keywords: lyrical work, poetical image, tropes, the native land literature.

УДК 821.161.11.1

Новик О. П.,

доктор філологічних наук,

Бердянський державний педагогічний університет

МОТИВ МОВЧАННЯ У ПОЕЗІЇ УКРАЇНСЬКОГО РОМАНТИЗМУ

Поняття “мовчання” досить детально розглянули в своїх працях К. Богданов, В. Синкевич, О. Сливинський та інші вчені [1; 2; 5], проте мотив мовчання у творчості українських поетів-романтиків досліджено недостатньо. Феномен мовчання досить багатоаспектний, О. Сливинський [2], узагальнюючи

дослідження проблеми мовчання у літературознавстві, виокремлює кілька напрямків у сфері літературно-мистецької реалізації мовчання. Зокрема, йдеться про тишу і мовчання, мовчання та невимовне, мовчання та мовлення, тощо.

Мотив мовчання у поезії романтиків має досить широке смислове поле. Розглянемо, як цей мотив взаємодіє з іншими мотивами та образами в творчості українських поетів першої половини XIX ст., зокрема тих, у чиїх текстах домінують риси романтизму.

Романтичні балади українських письменників містять інваріанти мотиву мовчання. Прикладом може слугувати балада Левка Боровиковського “Маруся”. Автор використовує низку мотивів, які поєднуються навколо ядра мотивів смерті та сну. Відповідно одним зі складових елементів є мотив мовчання.

Мовчання мертвого нареченого як приховування страшної тайни, мовчання дівчини, яка ворожить, як ознака страху й таємничості, мовчання нічної природи як віддзеркалення людського страху, – все це складові мотиву мовчання в баладі “Маруся” Левка Боровиковського. Мотив зловісної мовчанки увиразнюється через образ ночі й тиші: “Тихо в хаті; під кутком / Раз цвіркун цвірінькнув; / Північ: тричі під вікном / Півень кукурікнув...” [3, 42]; “Гірше дівчина дροжить; / Коні мимо; все мовчить // Блідний милий в санях” [3, 43]; “Вітер стихнув, все мовчить; / Буря утихає; / Свічка тільки що блищить, / Свічка догоряє. / Темно в полі; в хутірку / Змовкло, заніміло; / Сумно в хаті... ус!.. в кутку..” [3, 44–45]. Мовчання як ознака смерті постає в образі мертвого нареченого: “Серце в дівчини дροжить: / “Що ж мій молодий мовчить? / Забалакай, милий!” / Ні півслова, все мовчить / І насупившись сидить, / Так, як глина, білий” [3, 43]; “Змовкло вп’ять усе кругом... / Білая Маруся / Глядь – під білим полотном / Мертвий повернувся” [3, 45]. Подібним чином мовчання, німоту як уособлення смерті бачимо і в Опанаса Шпигоцького (“Малороссийская баллада”): “Місяць в хмари. Де ж дівчина, Саня молодая? – / В високому бур’яні, вже й холодна, й німая!..” [3, 87], Миколи Маркевича (“Воронье кони”): “А козак? Козак не охнет, / Повод стиснул он...” [3, 101].

Інший варіант розгортання мотиву мовчання як смерті бачимо у вірші “Гетьман” Амвросія Метлинського: “Насторожі моє ухо; / А все тихо, а все глухо! / Чи козак і кінь умер? / Чи орел без крил, без пер? / Вже край втихомирився: чую, од моря до моря / Не пахне вже ворога дух” [3, 121]. Тут тиша свідчить про занепад України, лякає гетьмана, врешті зводить його в домовину. Поезія “Козача смерть” цього ж автора так само містить опис мовчазного степу, який пам’ятає інші часи: “Де недавно козак гомонів, / Його кінь тупотів, / Як на ляха козак налітав, / В нього спис запуслав, / Там тихо по білому степові сивий / Туман розлягається...” [3, 123].

Сивий туман, чорний ворон, мороз, що сковує серце, – все це образи, які поглиблюють мотив мовчання-смерті. На тлі мовчазного пейзажу є лише свист і гомін вітру, що порушує тишу: “Плаче, оплакує козаків – своїх братів!.. / Кості по степах в пісках ховає, / Пісню поминальну співає...” [3, 123–124]. Вітри буйні виступають образом, який є протиположним мотиву мовчання в поезії Віктора Забіли

“Повіяли вітри буйні...”. Мовчання природи, затишшя після бурі не приносить радості і спокою ліричному герою поезії. Горе на серці від розлуки з коханою не проходить, коли мовчать вітри, день стає ніччю, а місяць сонцем, тому тиша, мовчання стають для героя тягарем. Герой просить вітри не віяти, гай не стогнати, навіваючи лиху славу злим людям.

У баладі “Маруся” Левка Боровиковського та в інших баладах бачимо образи, що поглиблюють названий мотив: тиша, водне плесо, де приховані бурхливі події та таємниці. В поезії “Акерманські степи” Левка Боровиковського мовчання, тиша є складовими замовчування, відречення від законів предків: “Пождім... Як тихо все! Я чую журавлів; / А їх ключа б не вздрів бачніше з соколів./ Я чую, як в траві метелик колихнеться, / Як гадина слизька до зілля доторкнеться. / В тиші сій слухаю так пильно, зацікавив, / Що з родини б чув гук. Ніхто не одкликнеться!” [3, 52].

Мовчання в романтиків виступає і засобом для змалювання стану закоханої ліричної героїні, почуття якої змушує мліти серце і зацікавити язик [3, 83]. Мовчання як переживання стану закоханості, мовчання-зітхання найчастіше у любовній ліриці, сюжетних поезіях, близьких до народнопісенної творчості. Наприклад, у вірші Миколи Костомарова “Панич і дівчина” почуття ліричної героїні змальовуються саме за допомогою цього мотиву: “Мовчать та здихають. / Хоч трохи стояли. / То й дужче та стиха – / Собі розмовляли” [3, 188].

Окремого дослідження заслуговує мотив мовчання у творчості Тараса Шевченка, у якого, завдяки синестезійності зображення, цей мотив вступає у взаємодію з багатьма іншими романтичними образами. Мовчання у поета набуває різних рольових відтінків. Мовчання як смирення, рабська мовчазна покора, мовчання як втілення страху сусідить із мовчанням, що виражає потаємний гнів, є передвісником майбутнього бунту. Цей мотив відстежується у творах Тараса Шевченка різних жанрів. Мовчання бачимо і в баладах, і в поемах, і в елегіях, й в інших жанрах його творчості. Як різновид мовчання вступає тиша. Про тишу в творчості митця пише Леонід Ушкалов [4, 487–490], згадуючи Івана Франка та його міркування про тишу в Тараса Шевченка. Л. Ушкалов зокрема зазначає: “І щоб подобатись поетові, ця тиша мала справді звучати – мертвої тиші Шевченко ніколи не любив” [4, 489]. Проте водночас вчений пише, що тиша в митця стає особливо теплою, ніжною і неземною, коли мова заходить про Мадонну. “Образ матері та її дитяти поет огортає священною тишею. Ось спить дитя, мати дивиться на нього, а докола тиша”. Так поет змальовує Богородицю у поемі “Марія”: “Та Мати дивиться і плаче / Тихенько-тихо; ангел спить...”. Так він змальовує і звичайну жінку, скажімо, в поемі “Слепая”, де мати каже своїй донечці, як вона колись милувалась нею більше, ніж розквітлим бутонем: “Ты тихо спишь, а он цветет, / И я гордилася тобою / Пред распускавшимся цветком / Бывало, я сорву тайком / Листочек розовый, румяный / И тихо-тихо положу / Тебе на щечку...” [4, 489].

При розробці мотиву мовчання, окрім образу тиші в Тараса Шевченка використовується образ язика. Хоча Л. Ушкалов пише про цей образ, що у

творчості митця здебільшого пов'язаний із говорінням, проте зазначає: “Шевченків образ язика-говоріння нерозривно пов'язаний з теренами сакрального” [4, 599]. Зокрема вчений наводить таку цитату: “А ти, о Господи єдиний, / Скуєш лукавії уста, / Язык отой велеречивий, / Мовлявший: ми не суєта! / І возвеличимо на диво / І розум наш, і наш язык...” [4, 598]. Мотив мовчання за примусом, “сковані вуста”, які запобігають гріховному говорінню, тут також слугують на підтвердження думки про язик як обитель гріха. Сюжетна поезія-притча Віктора Забіли “Будяк” застерігає від злих людей, від спілкування без розбору: “Не все треба од їх слухать, / Не все їм казати. / Інший буде дуже гарно / Тобі балагурить, / За тебе неначе й тягне, / Тебе ж і обдурить...” [3, 266]. Тут мотив злого язика доповнюється мотивом мовчання-спостереження.

В поезії Тараса Шевченка, Михайла Петренка є й мотив пташиного польоту в небесах, пошуків земного раю. Прагнення в небеса, бажання небесної благодаті також втілюється романтиками в мотиві мовчання. Часто політ душі, яка прагне до Бога, увиразнюється описом молитви ліричного героя. Молитва буває саме мовчазною, поєднується з мотивом сакрального мовчання, мовчання-діалогу. У творі “Думи мої, думи мої...” ліричний герой журиться: “Не вимолю, не виплачу / Словом, ні сльозами”, звертаючись до минулого, до своїх роздумів. Слово не може повернути надію, кращу долю, спустошена душа залишається розчарованою, зневіреною й знедоленою, мовчання не приносить сподівань. Душа тоне в небі (“Небо” Михайла Петренка), сльозами заливає ніч очі під зорями. Тільки ніч і місяць бачать страждання героя, співчують, темніють. Небесна музика дарує мовчазну пісню, тишу і спокій для серця, а мовчання перетворюється в розмову душі з небом, уможливорює катарсис героя.

Мовчання можна розглядати й в імагологічному аспекті, оскільки в українських романтиків воно виступає і як спротив говорінню нерідною, чужою мовою, в чужій стороні. Образ пісні, яка не звучить у чужій стороні, співець, який не творить у неволі, – ці та інші, споріднені з мовчанням мотиви, мандрують в українській літературі з давньої до новітньої. Така інтерпретація мотиву звучить і у віршах Михайла Петренка, Тараса Шевченка, Маркіяна Шашкевича та інших поетів. Показовою є поезія Ізмаїла Срезневського “Давно тебя, Отчизна, я оставил...”, де ліричний герой не просто сумує за Батьківщиною, для унаочнення духовної порожнечі використано мотив мовчання: “В чужой дали – и редко голос милый / Осиротелое мне сердце оживит, / И то на миг, и вновь кругом меня звучит. / Чужая мысль, чужой язык. Молчит / Душа моя, и думой вольнокрылой / Она к тебе, с тоской к тебе летит” [3, 96]. Олександр Афанасьєв-Чужбинський у вірші “Весна” почуття ліричного героя-козака передає саме за допомогою показу мовчазного міркування про недолю, розірване серце: “Взяли його розірвали, – / Воно застогнало... / Чують люде та і кажуть, / Щоб воно мовчало”; “Мовчить, тільки глухо болить / Серденько козаче...”; “А я собі дивлюсь мовчки / Та думаю: “З богом!”” [3, 230].

В Амвросія Метлинського (“Думка червонорусця”) стан тиші: “Все ся втихомирило ...либонь заснуло!.. / Вже по вимощених улицах не грядотить, / Не

лящить і голосний москаль: кипить, кипить!...” [3, 120] дає можливість ліричному героєві подумати, помріяти, згадати рідний край, полинути “із-за моря думкою, з-за гір голубкою” [3, 121].

У творі “Гулянка” Амвросій Метлинський трансформує мотив тиші у мотив смерті-воскресіння. При цьому мовчання є передчуттям лиха “Ні! крик то ще не крик, який учує ухо / І до якого мир привик. / Ото страшніший крик, як тихо-глухо / Замовк язик, бо в серці крик... / І мовчки, тихо-тихо / На мир находить лихо. / Як потухне сонце, крик такий по миру гряде, / І проснеться, і з могил, що спало в них, повстане...” [3, 125].

Розповсюдженим відгалуженням мотиву мовчання є і два діаметрально протилежні мотиви: співця, слова і німоти. Оспівування свободи, національної гордості, героїзму в художніх творах українського романтизму протиставляється змалюванню німоти, народу, що втратив державність, національну незалежність, який поховав своїх героїв, а з ними і минулу славу. Не просто мовчання, а німота, – коли людина не просто не хоче, але й не може говорити в силу своєї слабкості або утисків іншими людьми, домінує і в сюжетах поем Тараса Шевченка, й інших романтиків. У цьому контексті досить часто використовуються образи співака, бандуриста, кобзаря, – як останніх із тих, хто не хоче мовчати, не хоче ставати німим свідком. Ці люди порушують примусове мовчання, до якого їх змушує суспільство, вони, одні з небагатьох, хто береже і передає нащадкам минулу славу, історичну пам’ять, пісню, національну гордість за козацьку вольницю. Мовчання в цьому випадку знищується, слово тріумфує як символ правди. Такі мотиви й образи характерні для творчості Миколи Костомарова, Ізмаїла Срезневського, Амвросія Метлинського, Олександра Корсуна та інших романтиків, в яких слово постає на противагу мовчанню.

Ще одним втіленням мотиву мовчання є образ мовчазних могил – символів козацької слави, які стережуть тайни і зброю минулих часів, а заодно стали мовчазними свідками історії. Запізнілий романтик Яків Щоголев у 1841 році пише вірш “Могила”, присвячений чорноморцю Варенику. Поезія близька мотивами та образами до фольклорних творів. Мовчання тут пов’язане зі степом, що приховує таємницю козацьких могил, з тишею степових могил під палючим сонцем: “Тихо, тихо... сонце сяє, / Сонце сяє та палає; / Смирно, смирно степ лежить, / Всюди, всюди все мовчить...” [3, 323]. Мовчазний степ є могилою козацької слави, але вітер не дає її забути, порушуючи тишу: “Тільки вітер буйний віє, / Не стихає, віє, віє...” [3, 323]. Схожі образи ми бачимо в творчості письменників доби Бароко, як у фольклорі так і в літературі (Маруся Чурай, Семен Климовський, Іван Мазепа).

У Левка Боровиковського співець Баян (“Пир Володимира Великого”) виступає голосом народної пам’яті, який може пробудити на подвиги. У цій поезії мовчання Баяна і німота струн на прохання князя Володимира: “Ты воспой деянья праотцев, / Взвесели гостей пирующих, / Пробуди ты гусли звонкие / И в отцовских нам преданиях / Передай дружине, воинам / Дух, деянья наших праотцев...” [3, 80], змінюють усе навколо: “Пробудились струны спавшие, /

Перст волшебный полетел по ним – / Все затихло, онемело вдруг, / И Баян свои мечтания / Изливал на гусли вещице” [3, 80]. Інший вірш, – “Баян” [3, 80–81] завдяки образу славного Бояна увиразнює мотив співця і пробудження піснею до героїзму, на противагу мотивові мовчання як забуття народної слави. Близький до цього й образ поезії Миколи Костомарова “Співець”: “Ой, чого молодий співець не співає, / А чи гласу більше до пісень не має? /... Ох, тим молодий співець не співає, / Що рідная мова, як свічка, сконає!” [3, 151].

У пісні ліричного героя Амвросія Метлинського (“Смерть бандуриста”), старого козака, мотив мовчання-замирання голосу також поєднується з мотивом смерті пісні, а разом із нею й мови, й Батьківщини: “Грім напусти на нас, боже, спали нас в пожарі, / Бо і в мені, і в бандурі вже глас замирає! / Вже не гримітиме, вже не горітиме, як в хмарі, / Пісня в народі, бо вже наша мова конає!” [3, 134]. Така зневіра змінюється на сподівання, що мова і слава будуть збережені, бо співець не може мовчати, оскільки пісня вічна, поки живе мова: “Хай і Дніпр стародавній д’нас пісню почує, / Поки він нас в море не внесе, не кине, / Поки мова й голос в нас дотла не згине! / Хай луною по степові голос іде / І по пущах дніпровських між звір’ям гуде!” [3, 134].

Однією з основних тем романтичної поезії, яка наполегливо протиставляє мову почуттів мові думок і слів, є надання переваги комунікативній насиченості мовчання, зазначає К. Богданов [1, 10–13]. При цьому дослідник апелює до теоретиків романтизму Карла Морица та Вільгельма Вакенродера, які розглядали природу та мистецтво, що наслідує її, як “вищу” мову [1, 11–12].

Правда почуттів і оманливість слів постає як ще одне із розгалужень мотиву мовчання. Прикладом такого езистенційного розгляду мовчання слугує поезія Ф. Тютчева “Silentium!”, де говориться про те, що висловлена думка часто є непереконливою, неправдивою. В поезії українських романтиків також є таке сакральне ставлення до матеріалізації / дематеріалізації думки через слово. Окрім цього, використовується письменниками і оксюморон “кажеш мовчки”, як підтвердження волання розбитого серця (Олександр Афанасьєв-Чужбинський “Є. П. Гребінці” [3, 245]).

Прохання про мовчання у романтичній поезії використовує, наприклад, Віктор Забіла в поезії “Соловей”. Ліричний герой просить солов’я не співати, щоб не тривожити душу щасливою піснею, щоб серце не захлинулося горем без взаємного кохання, не плакало разом зі співом птахів [3, 251]. У вірші Миколи Костомарова “Соловейко” стихання пісні соловейка, його мовчання є смертю: “От застогнав, і от замовк... / Тирликнув – вп’ять залився, / Не то співець в останній раз / Із миром розпростився!” [3, 164]. Письменник вводить паралель: соловей – співець: “Співає пташка і ніхто / Не взяв її в примітку! / Співа співець – ніхто йому / З душі не кине квітку!” [3, 164].

Багато образів романтичної поезії перегукуються з усною народною творчістю. Так, наприклад, у вірші “Стежки” Амвросія Метлинського вставним елементом є пісня юнака, який просить про тишу. Автор вводить фольклорні образи вітру, явора, верб: “Не шуміть, верби, що над водою, / Не хитай, яворе,

смутно головою!” [3, 141].

Мотив мовчання поглиблюється за допомогою різноманітних фольклорних художніх прийомів та образів, доповнюється численними сюжетами. Водна поверхня, морська глибина часто асоціюється саме з тайною, горем та розпачем. Мовчання водної гладі часто є оманливим і таїть у собі небезпеку, провокує героя до рішучих і необдуманих вчинків. Саме вода приховує русалок, водяників та інших представників нечистої сили. Створюється ефект замовчування, утаювання. Вода в ріці, в морі, в інших водоймах стає таємним середовищем, персоніфікується, перетворюється на мовчазного свідка подій, які змальовуються в романтичних баладах. Потопельники, самовбивці, немовлята, які населяють художній світ романтичної балади, часто мешкають саме в мовчазних водоймах.

Мотив мовчання як приховування злочину також є у творах романтиків, особливо часто його бачимо в українських романтичних баладах. Степан Руданський показує з допомогою використання мотиву мовчання, що все приховане стає явним, і будь-який злочин буде покараним. Дуже часто мотив мовчання переплітається з мотивом гріха і покари, гріха та покаяння, гріха і покути. У поезії Амвросія Метлинського “Покотиполе” мотив мовчання також поєднується з мотивом невідворотності покарання за гріх. При цьому, саме жіночий злий язик, який порушує таємницю, не витримує мовчання, стає причиною покарання і уможливлює розкриття злочину.

Мотиви братовбивства, кровозмішання, батьковбивства і дітовбивства також взаємодіють із мотивом мовчання в баладах. Використовують романтики і фігуру замовчування (апосіопеза), своєрідну загадку для читача, яку романтики зашифровують у фактично детективних сюжетах балад. В українській романтичній поезії, як і в прозі, перераховані мотиви перебувають під впливом християнських моральних цінностей і біблійних мотивів та образів.

Мовчання як замовчування, мовчання як віддзеркалення смерті, мовчання як ознака зради, мовчання як спілкування з самим собою, мовчання як молитва до Бога, мовчання як прихована думка, – ці та інші інваріанти складають поле ядра мотиву мовчання в поезії романтиків. Автори використовують численні художні засоби та риторичні фігури для поглиблення мотиву мовчання. Бачимо як традиційні для давньої української і зарубіжної літератури значення поняття мовчання, так і такі, що є вмотивованими саме романтичною естетикою. Сам мотив є складовим елементом картини романтичного художнього світу поезії і стає домінуючим в окремих баладах і піснях романтиків. Мовчання роздумів, мовчання розпачу й безсилля, мовчання як спротив, протест, – ці та інші відгалуження мотиву мовчання в літературі українського романтизму ще потребують дослідження.

Література

1. Богданов К. А. Очерки по антропологии молчания : Номо Тасенс : [монографія] / К. А. Богданов. – СПб. : Изд-во Русского Христианского гуманитарного института, 1998. – 352 с.
2. Сливинський О. Т. Феномен мовчання в художньому тексті (на матеріалі болгарської прози 60–90-х рр. ХХ ст.). : автореф. дис. ... к. філол. н. : 10.01.06 “Теорія літератури” /

- О. Т. Сливинський. – Тернопіль, 2006. – 22 с.
3. Українські поети-романтики : [поет. твори] / [упоряд. і приміт. М. Л. Гончарука ; вступ. ст. М. Т. Яценка ; ред. тому М. Т. Яценко]. – К. : Наук. думка, 1987. – 592 с.
 4. Ушкалов Л. Моя шевченківська енциклопедія : із досвіду самопізнання / Л. Ушкалов. – Харків ; Едмонтон ; Торонто : Майдан ; Вид-во Канадського Інституту Українських Студій, 2014. – 602 с.
 5. Швачко С. О. Мовчання як силенціальний ефект / С. О. Швачко // Наукові записки. Серія : філологія (мовознавство) : [збірник наукових праць] / [гол. ред. Н. Л. Іваницька]. – Вінниця : ВДПУ, 2012. – Вип. 15. – С. 225–230.

Анотація

У статті досліджується смислове поле мотив “мовчання” у поезії романтиків набуває досить широкого. Мовчання як замовчування, мовчання як відповідник смерті, мовчання як ознака зради, мовчання як спілкування зі самим собою, мовчання як молитва до Бога, мовчання як приховування думки, – ці та інші інваріанти становлять поле ядра мотиву мовчання в баладах романтиків. Поети використовують численні художні засоби та риторичні фігури задля поглиблення мотиву мовчання. Сам мотив органічно вплітається в картину художнього світу романтичного твору і стає домінуючим в окремих баладах та піснях романтиків.

Ключові слова: мовчання, тиша, мотив, поезія, романтизм.

Аннотация

Мотив молчания в поэзии романтиков имеет довольно широкое смысловое поле. Молчание как умалчивание, молчание как отображение смерти, молчание как признак измены, молчание как общение с самим собой, молчание как молитва к Богу, молчание как скрытая мысль, – эти и другие инварианты составляют поле ядра мотива молчания в балладах романтиков. Поэты используют многочисленные художественные средства и риторические фигуры для углубления мотива молчания. Сам мотив является составляющим элементом в картине романтического художественного мира в произведениях и становится преобладающим в отдельных балладах и песнях романтиков.

Ключевые слова: молчание, тишина, мотив, поэзия, романтизм.

Summary

Motif of silence in the romantics' poetry has wide semantic field. Silence as reticence, silence as display of the death, silence as a sign of treason, silence as communication with oneself, silence as a prayer to the God, silence as a hidden thought, – these and other invariants constitute the field of motif's core of silence in romantic ballads. Poets use numerous artistic means and rhetorical figures for deepening the motif of silence. Motif itself is a component of a romantic picture of the artistic world in the works and it becomes predominant in some romantic ballads and songs.

Keywords: silence, romantic, motif.